

Ahlak ve Değerler

Bilgenç Yayınları

Ahlak ve Değer

Değerler

Değer Nedir ve Nasıl Oluşur?

→ Değerler, bir toplumda benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kurallar bütünüdür.

→ Değerlerin toplamı, kültürü oluşturur.

→ Toplumun sosyal alışkanlıklarının tüm göstergeleri bu değerler kimliğinde bulunur.

→ Değerler topluluğu, **dini, ahlaki, sanatsal, kültürel, milli** vb. şekillerde sınıflandırılabilir.

Değerlerin özellikleri:

- ✓ Bir milleti başka milletlerden ayırıcı kimliğe sahiptir.
- ✓ Bireyin davranışlarına yön verir.
- ✓ Fertlerin iyiliği için gerekli olduğuna inanılır. Toplumun ihtiyaçlarını karşılar.
- ✓ Toplumu birleştirir.

→ Değerlere sahip çıkmak, toplumun ayakta kalabilmesi ve sosyal yaşamının sağlıklı olabilmesi için gereklidir.

Değerlerin Oluşumuna Dinin Etkisi

→ Din insanlığın yaşamına yön veren en eski sistemlerden biridir.

→ İnsanların sahip olduğu inançlar, ilişkiler bütünü, örf ve adetlerini çoğu din etkisinde şekillenmiştir.

→ Din, toplum içinde daha etkili olmak, insanları daha iyiye güzele taşımak ve orada kalmalarını sağ-lamak için insanlara bazı etkinlikler, ibadetler sunar.

a) Örf ve Adetlerin Din İle İlişkisi

→ Bir milleti başka milletlerden ayıran, varlığını devam ettirmesini sağlayan temel unsurlardan biri örf ve adetlerdir.

→ Örf ve adetler sonradan oluşturulmuş kurallar dizisi değildir, toplumun beğenisiyle oluşmuşlardır.

→ Örf ve adetler, dini motiflerle süslenerek de devam etmişlerdir. Örneğin genç kızların çeyizlerine Kur'an-ı Kerim konulması, yeni doğan çocukların sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okunması gibi yaşamın birçok alanında dinin etkisi görülür.

→ Ahlak; bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları olarak tanım-lanır.

→ Dürüstlük, görgü kurallarına uymak, temizlik, yalan söylememek, küçükleri sevmek, büyüklere saygı göstermek, alçak gönüllülük, adaletli olmak, emanetleri korumak vb. ahlakın önem verdiği bütün bu kurallar, dini açıdan da dikkat edilmesi gereken prensiplerdir.

Toplumu Birleştiren Temel Değerler

→ Toplumları farklı kılan, onların bir arada durmasını da etken olan, onları ortak paydada birleştiren temel değerler vardır.

a) Vatan ve Ülkü Birliği

→ Vatan, **bir milletin ocağı**, o milleti millet yapan yer demektir.

→ Vatandan mahrum olmak, bize ait değerlerimizi yaşayacak yer bulamamız demektir. Vatan toprağında yaşamayanların değerlerimizi koruyamayıp değerlerimizden uzaklaşmaları bu eksikliği yaşamalarından ileri gelir.

→ Aynı idealleri paylaşan insanlar, bu ideallerin gerçekleşmesi için uğraştıklarında, bunun bilincinde olarak yaşadıklarında toplum olma adına en önemi adımı atmış olur. Bu **ülkü birliği**, o toplumun canlı kalmasını sağlayacak en önemli unsurların başında gelir.

b) Bayrak ve İstiklal Marşı

→ **Bayrak**, bir milletin bağımsızlık sembolüdür.

→ Türk bayrağının rengi, vatan uğruna dökülen şehit kanlarını temsil eder.

→ Her ikisi de ülkemizin bağımsızlığını ifade etmesi yönüyle Türk bayrağıyla da İstiklal Marşı özdeşleşmiştir.

Ahlak ve Değerler

Bilgenç Yayınları

→ İstiklal Marşı şairi Mehmet Akif Ersoy'un dediği gibi gerçekte İstiklal Marşı'nı istiklalini milli mücadeleyi vererek kazanan milletimiz yazmıştır.

c) Hürriyet ve Bağımsızlık

→ Hürriyet ve bağımsızlıktan yoksun bir toplum veya devlet, asli görevlerini yerine getiremez.

→ Bir toplumun maddi ve manevi değerlerine sahip çıkması ve yaşatması için özgür ve bağımsız olarak yaşaması gerekir.

d) İnsan Haklarına Saygı

→ İnsan hakları, kişinin sadece insan olmasından dolayı sahip oldukları haklardır.

→ İnsanın doğuştan kazandığı bazı temel hak ve özgürlükler şunlardır: Yaşama, inanma, düşünme, düşüncelerini ifade etme, mülk edinme, sağlık, iletişim, eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanma, özel hayatın gizliliği.

Haklar Özgürlükler ve Din

Hak ve Özgürlük Kavramı

→ "İnsaf, görev, sorumluluk, hakların korunması veya sahi bine ödenmesi gereken maddi - manevi değer, pay ve menfaatler" anlamlarına gelen "hak" kelimesi Kur'an-ı Kerim'deki birçok ayette yer alır.

→ İnsanların birbirlerine karşı olduğu gibi devletlere karşı da hakları ve ödevleri vardır.

→ İnsanlar, özgürlük alanı içinde diledikleri gibi yaşar. Bu nedenle özgürlük, her insanın doğuştan elde ettiği bir haktır.

→ Temel hak ve özgürlükler, evrenseldir. İnsan, dini, dili, ırkı, cinsiyeti, rengi ve milliyeti ne olursa olsun her zaman her yerde bu hak ve özgürlüklere sahiptir.

Bazı Haklar Özgürlükler ve Din

Hak ve Özgürlük Kavramı

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah (c.c) temel hak ve özgürlüklerle ilgili bütün insanlığa seslenir ve şöyle buyurur: "İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık

çıkarmayın." (Şu-ara 183) Hz. Peygamber de Veda Hutbesi'nde şahsi hak ve hürriyetleri şöyle açıklamıştır: "Ey insanlar bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ve bu şehriniz nasıl mübarek bir şehir ise canlarınız, mallarınız ve namuslarınız da öyle mukaddestir, dokunulmazdır ve her türlü tecavüzdten korunmuştur."

a) Yaşama ve Sağlık Hakkı

→ Yaşama, hak ve özgürlüklerin en değerlisidir. Çünkü diğer temel hak ve özgürlükler, ancak bu hakka sahip olduğunda ortaya çıkar.

→ İslam, öldürmeyi en büyük günahlardan sayar. Yüce Allah bir ayette şöyle buyurur: " ... Kim bir cana kıymayan veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmayan bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir kimsenin yaşamasına sebep olursa bütün insanla-rı yaşatmış gibi olur ... " (Maide 32)

→ Sağlık hakkı, insanın bedensel ve ruhsal sağlığını korumayı ve tedavi görme hakkını ifade eder. İslam dini, pek çok hastalığın nedeni olan pisliklere karşı önlem olarak temizliği imanın yarısı olduğunu ka-bul etmiştir.

→ Peygamberimiz (s.a.v) hastalandığında tedavi olmuş, insanlara tedavi olmalarını öğütlemiştir. Peygamberimiz şöyle demiştir: "Hastalandığınızda tedavi olun; Allah şifası olmayan bir dert vermemiştir; yaşlılık hariç çünkü onun ilacı yoktur." (Buharı, Tıb, 1.)

b) Eğitim Hakkı

→ Eğitim, yetenekleri ortaya çıkarmak, iyi insan yetiştirmek, günlük ihtiyaçları karşılama becerisi kazandırmak, sözle davranışı birleştirmek ve evrensel ahlaki gerçekleştirmek amacıyla yapılan çalışmalardır.

İslam'a göre bilgi, insanı Allah'a yaklaştıran ve ona diğer varlıklara karşı sorumluluk bilinci kazandıran bir değerdir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: " ... Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? ... " (Zümer 9) " ... Allah'tan ancak bilgin kulları hakkıyla kor-kar ... " (Fatır 28)

c) Düşünce ve İfade Özgürlüğü

→ Düşüncenin özgür olması gerektiği, insanlığın yaşadığı deneyimler sonucunda elde ettiği en önemli kazanımlardan biridir.

→ Sağlıklı ve doğru kararlar alınması için insanların bir konu hakkında görüşlerini özgürce ifade edebilmeleri gerekir. Bu yüzden İslam dini istişare (herhangi bir konuda doğruya ulaşmak veya yaklaşmak için bir başkasının görüşüne başvurma) kurumuna önem vermiştir.

→ Düşüncelerini açıklama özgürlüğü, bir kişiye veya kuruma hakaret etme, kişilik haklarına saldırmaya, aşamasına gelmemelidir. Bu, düşünce özgürlüğünden çıkıp başka birinin hakkını ihlal etme demektir.

d) İnanç Özgürlüğü

→ İnanç özgürlüğü, serbestçe inanma, inandığını uygulama, öğrenme - öğretme ve yayma kapsamındaki eylemleri içerir.

→ Kişiler, inanmak ve inanmamak noktasında serbesttirler. Bu nedenle akıl ve irade sahibi kişiye bir inancı zorla kabul ettirmeye çalışmak yanlıştır. İslam'a göre insanları inanç konusunda zorlamak mümkün değildir.

→ Kur'an-ı Kerim'de bir ayette "**Dinde zorlama yoktur; Artık hak ile batıl iyice ayrılmıştır ...**" (Bakara 256) buyurulmaktadır. Bu öğretiyi esas alan Müslümanlar, tarih boyunca diğer din mensuplarının inanç ve ibadetlerine müdahale etmemişlerdir.

e) İbadet Hakkı

→ Din ve vicdan özgürlüğünün devamı, ibadet hakkıdır. Bir dine inanan kimsenin, o dinin gereklerini yerine getirebilme hakkını da talep etmesi en büyük hakkıdır.

f) Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı

→ Özel yaşam, kişinin sadece kendisine ait olan, baş-kalarıyla paylaşmak istemediği hayat alanıdır.

→ Özel yaşamın gizliliği; konut dokunulmazlığı, özel eşyanın gizliliği, haberleşme özgürlüğü ve haberleşmenin gizliliği hakkını içerir.

→ İslam dini, özel yaşamın gizliliğini korumaya yönelik olarak bazı tedbirler almıştır. Allah (c.c) Ku'an-ı Kerim'de, "**Ey inananlar! Zannın çoğundan sakının çünkü zannın bir kısmı günahtır.**

Birbirinizin suçunu araştırmayın; kimse kimseyi çektiirmesin ..." (Hucurat 12) ayeti ile kişileri uyarılmaktadır.

→ Yine başka ayette Yüce Allah (c.c) "**Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, seslenip izin alarak ev halkına selam vermeden girmeyiniz ... Eğer evde kimseyi bulamazsanız, yine de size izin verilmedikçe içeri girmeyiniz. Size "dönün!" denirse, dönün ...**" (Nur suresi, 27- 28) buyurmaktadır.

g) Ekonomik Haklar

→ Ekonomik hakların başlıcaları, mülk edinme, çalışma, adil gelir dağılımıdır.

Mülkiyet hakkı: Bir menkul veya gayrimenkul mal üzerinde tasarruf etme, kullanma ve faydalanma hakkıdır. Mülkiyet, meşru yollardan biriyle edinil-melidir, hırsızlık, kumar ve rüşvet gibi haksız kazanç yoluyla mülk edinilemez.

İş ve çalışma hakkı: Her birey meşru bir işte belli kurallar altında çalışma hakkına sahiptir. İşverenin de çalışanlara karşı ödevleri vardır.

Ücret ve adaletli gelir dağılımı: İslam emeği ve alın terini kutsal sayar. Herkes çalıştığının karşılığını alma hakkına sahiptir.

Hak ve Özgürlüklerin Kullanımı

→ Kişinin, özgürlüklerini sorumluluk bilinci içinde başkalarına zarar vermeden kullanması gerekir.

→ Hak ve özgürlüklerin hiçbiri, temel hak ve hürriyetleri yok etmek amacıyla kullanılamaz.

→ Hak ve özgürlüklerin ihlaline uğrayan kişi, bunu kendisi halletme yoluna gitmeden devlet organı eliyle yapmalıdır.

Hak ve Özgürlüklerin Kullanımını Engelleyen Alışkanlıklar

Hak ve özgürlüklerin kullanımını engelleyen davranışlar başında **alkol, uyuşturucu, kumar ve sigara gelir.**

Hukukun Üstünlüğü

→ **Hukuk**, toplum hayatında kişilerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kanun gücüyle desteklenmiş bulunan toplumsal kuralların bütünüdür.

→ İnsanlar, belirlenen hukuk kuralları çerçevesinde hareket ettiklerinde huzur, güven, barış içinde yaşarlar.

→ İnsanların hukukun üstünlüğüne inanarak **hukuk dışında yollara başvurmamaları**, huzurlu bir toplumun oluşmasında en önemli etkidir.

Kul Hakkı Yemek Büyük Günahdır

→ Kul, bu ifade de insan demektir. Bir insanın temel hakları ve özgürlükleri ihlal edildiğinde o kişinin hakkı çiğnenmiş olur.

→ İnsanların kamuda ya da devlette olan görevlerini (vergi vermek, kanunlara saygı göstermek gibi) yapmamaları da kul hakkına girer.

Aile ve Din

Aile Toplumun Temelidir

→ Aile, anne, baba ve çocuklardan oluşan en küçük insan topluluğudur.

→ Aile; evlenme, insan soyunun devam etmesinin meşru ve sağlıklı yoludur.

→ Aile toplumun temel taşıdır. Toplumun güçlü, sağlıklı dayanışma içerisinde olmasında ailenin önemli etkisi vardır.

→ Aile bir okuldur. Çocuklar, ilk ve en önemli bilgilerini önce bu okuldan alırlar.

Kur'an'dan ve Hz. Peygamber'den Aile İle İlgili Öğütler

a) Ailenin Kurulması ve Korunması İle İlgili Öğütler

→ Dinimizde ailenin kurulmasında nikah şart koşulmuştur.

→ Kur'an'da ailede huzur ve mutluluğun eşler arasında iyi geçinmeye bağlı olduğu vurgulanmış ve Nisa suresinin 19. ayetinde, " ... **Eşlerinizle hoşça geçinin** ... " buyrulmuştur.

→ Aile içerisinde çıkabilecek sorunların öncelikle aile içinde çözülmesi gerekir. Bir ayette bu duruma şöyle işaret edilmiştir: "**Eğer eşlerin aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar barıştırmak isterlerse Allah aralarını bulur. Şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.**" (Nisa 35)

→ Bütün çaba ve gayretlere rağmen eşlerin aile hayatını sürdürmeleri mümkün değilse kendilerine boşanma imkanı verilmiş, ancak boşanmanın son çare olduğunu bildirilmiştir.

b) Aile İçi İletişim İle İlgili Öğütler

→ Aile bireylerinin birbirini anlamaları, sağlıklı bir iletişimle mümkündür.

→ Kur'an-ı Kerim'de öncelikli olarak çocukların anne ve babalarına iyi davranmaları öğütlenmiştir. Onlara karşı kötü tutum ve davranışlar bir yana, kırıcı ifadeler bile yasaklanmıştır.

c) Aile İçi Görev Sorumluluklar İle İlgili Öğütler

→ Aile içi etkili bir iletişimin en güzel yolu büyüklerin küçüklere sevgi, şefkat ve merhamet göstermesidir. Küçükler ise büyüklerine daima saygılı ve itaatkar davranmalıdır.

→ Anne babanın çocuklarını sevip onlara merhamet göstermesinin yanı sıra onları en güzel şekilde terbiye etmeleri gerekir.

→ Anne babanın da çocuklarına karşı birtakım görevleri vardır. Anne ve babalar; ahlaki, insani ve dini değerlerle çocuklarını donatmalı, toplum hayatına hazırlamalı ve onların geleceğe güvenle bakmalarını sağlamalıdır.

→ Çocukların da anne ve babalarına karşı görevleri vardır. Hem Kur'an-ı Kerim'de hem de hadislerde anne babaya saygılı olma ve iyi davranma öğütlenmiştir.

d) Hısım Akraba ve Komşularla İlgili Öğütler

→ Kişinin evlilik yoluyla bağlı bulunduğu yakınlarına hısım, bir aileden meydana gelen ve zamanla genişleyen yakınlarla ise akraba denilir.

→ Hıssım ve akrabalarımızla iyi ilişkiler içinde olmak ve yardımlaşmak gelir. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c) bu konuyu şöyle ifade etmiştir: " ... Allah'a karşı gelmekten ve akrabalık haklarına riayetsizlikten sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir." (Nisa 1)

→ Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe inanan kişi akrabasını görüp gözetlesin." (Buhari, Edeb, 85)

İslam ve Barış

Barış İçinde Yaşamak Bir İhtiyaçtır, İslam Barışa ve Birlikte Yaşamaya Önem Verir

→ Bütün peygamberlerin ortak hedeflerinden biri; insanları barışa çağırmasıdır. Çünkü inançlar ancak barış ortamlarında yaşanabilir.

→ İslam dini, insanların barış içerisinde yaşamasına katkıda bulunur. Barış, sorunların giderilip insanların birbirlerine güven duydukları huzurlu ortamın oluşturulmasının en temel şartıdır.

→ İslam dininde asıl olan barıştır. Peygamberimiz (s.a.v) ve Müslümanlara Bedir Savaşı'na kadar savaş izni verilmemiştir. Hudeybiye Antlaşması'ndan sonra oluşan barış ortamında da İslam dininin yayılışı daha hızlı olmuştur.

→ İslam'ı benimseyen kişi; öncelikle kendisi, ailesi, çevresi ve doğayla barışık olmayı; yeryüzünde barışı, huzuru, güvenliği ve adaleti tesis etmeyi kabul etmiş demektir .

→ Kur'an-ı Kerim'de barış kelimesini karşılayan "**sulh**" kelimesi kullanılmıştır. Sulh, insanlar arasındaki nefreti ve çatışmayı ortadan kaldırmak demektir.

Hz. Muhammed (s.a.v) Bir Barış Elçisidir

→ Hz. Muhammed (s.a.v) her zaman barışı esas almıştır. Hicretten sonra Medine'de Araplar ve Yahudilerin katılımıyla, birlikte huzur içinde ortak yaşamı içeren Medine Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Böylece o, insanlar arasında inanç, düşünce, mal ve can güvenliğini sağlamıştır.

→ Yaşadığı toplumda çeşitli inançlara hoşgörölü ve barışçı bir yaklaşım gösteren Hz. Muhammed (s.a.v), diğer din ve inanç sahiplerine inançlarını yaşamalarına ve ibadetlerini yapmalarına olanak tanımıştır.

→ Hz. Muhammed (s.a.v), her zaman barışa önem vermiştir. Kabe Hakemliği olayında, kabileler arasında çıkmak üzere olan çatışmayı barışçıl bir şekilde çözümlenmiştir.

→ İslam'ın ilk geldiği yıllarda gerek kendisine, gerek inananlara yapılan zulümleri Mekke fethedilince affederek toplumsal barışın örneğini sergilemiştir.

→ Hz. Muhammed (s.a.v), gençliğinde haksızlık ve adaletsizliklerin önüne geçmek için **Hilful Fudul** (Erdemliler Birliği) adlı barış teşkilatında aktif olarak görev almıştır. Bu dernek, birçok kimsenin sıkıntısını çözmüştür.